

Dato: 6. maj 2014
Til: EMBL
Sagsbehandler: HMJ, 31193235, hmj@dn.dk

Høring om vandmiljøets tilstand 7. maj 2014 i Folketingets Miljøudvalg

I skal vide, at vi står ved en skillevej. Vi kan enten forsøge at forlænge skorstenen og håbe forureningen forsvinder op i den blå luft. Det har vi prøvet før. Eller vi kan tage fat ved nældens rod og gøre en reel indsats for hele vores vandmiljø. Og det er der er behov for!

NOVANA 2012 overvågningen af vandmiljøet fjører endnu et år til den udvikling vi har set de seneste 15 år – nemlig at efter indsatsen overfor kvælstof og fosfor i de første to vandmiljøplaner i perioden fra 1987 til 2000 er der ikke sket væsentlige forbedringer i vandmiljøets økologiske tilstand.

Inden for de sidste 3 år har søernes bundplanter fået en større udbredelse, og langs kysterne har ålegræs og makroalger haft et par år med større udbredelse mens iltsvindsområderne har været meget små – alt sammen måske positive tegn på at de biologiske systemer er ved at rette sig op, men det kan også være kortvarige tilfældige udsving.

Når der ikke rigtigt er nogen varige forbedringer de sidste 15 år er det fordi, de lavt hængende frugter er plukket og regeringerne har hængt i bremsen uden at fastholde indsatsen og vedtage nye initiativer for at forbedre vandmiljøet.

Lad mig bare minde om at første generations vandplaner kun har som ambition at nedbringe belastningen med 9000 tons kvælstof ud af et erkendt behov på mindst 19.000 tons til de lukkede kystvande. Altså et lavt ambitionsniveau, som nu yderligere er slækket ved halvering af randzonerne og færre efterafgrøder.

Slingrevalsen omkring randzonerne er et rigtig godt eksempel på den politiske ubeslutsomhed og manglen på vilje til at vælge nogle effektive virkemidler til at nå i mål med vandmiljøet. Og på at beslutninger ikke længere er baseret på den bedste viden.

Al ekspertise har gennem årene peget på randzoner som et særdeles kost-effektivt virkemiddel – både fordi de jo indskyder en bufferzone præcist i kontaktfladen mellem det dyrkede areal og vandmiljøet, og fordi randzonerne opfylder flere forskellige formål samtidigt – nemlig mindre kvælstof og fosforudledning til vandmiljøet og mindre belastning med sprøjtegifte.

De 50.000 ha randzoner er da også indberettet til EU som en del af Danmarks opfyldelse af pesticiddirektivet, men ved at fjerne halvdelen svækkes beskyttelsen af vandmiljøet mod sprøjtegift.

Randzoner er desuden et billigt og naturligt klimatilpasningstiltag og de giver mere natur omkring vandløb og søer og desuden bedre adgang for befolkningen til naturen.

Det er derfor et velrettet pletsrud i foden, at regeringen netop har halveret randzonerne og nu skal ud og finde kvælstofreduktioner på omkring 1100 tons før 2015 og derudover skal der findes yderligere ca. 1000 tons, fordi regeringen også opgav en del af kravet om efterafgrøder.

Hvor skal vi så finde en reduktion af alt det kvælstof, når landbruget ikke længere kan pålægges at bruge de billigste og mest effektive virkemidler?

Der er ingen troværdige bud. Landbruget selv drømmer om virkemidler, der endnu har karakter af "fugle på taget" – altså uafprøvede virkemidler og helst en indsats så langt væk fra landbrugets egne dyrkningsarealer som muligt. Man drømmer om etablering af stenrev og ålegræsudplantning, som begge er gode lokale naturgenopretningstiltag, men de er og bliver med ringe virkning overfor landbrugets næringsstof-belastning og dermed havets økologiske tilstand.

Så den håber vi ikke, at I hopper på. Men vi er oprigtigt rystet på naturens vegne over de nye toner, der slås an af regeringen og dens aftalepartier i landbrugets vækstplan.

Med den nye Vækstplan for Fødevarer ramte regeringen også den anden fod med et pletsrud. For helt uforståeligt har regeringen helt uden saglig begrundelse også gjort det endnu sværere for ikke at sige umuligt at nå miljømålene for vandløb i den kommende 2. vandplanperiode fra 2015-2021.

Denne gang har regeringen afskåret sig selv, vandrådene og kommunerne fra at anvende virkemidlet "reduceret grødeskæring" i den kommende vandplanperiode. Begrundelsen er uklarhed om erhvervsøkonomiske konsekvenser og manglende kompensationsmodel.

Reduceret grødeskæring er ellers et af de bedste, billigste og mest vel dokumenterede virkemidler til at forbedre de fysiske forhold i vandløb med fald – og ydermere er det helt nødvendigt, hvis miljømålet om god økologisk tilstand for vandplanterne skal kunne opfyldes.

Resultatet er, at uden målopfyldelse for vandplanter dumper hele vandløbet – også selvom smådyr og fisk opfylder vandrammedirektivets krav.

Det er ubegribeligt fordi, man ved at fjerne reduceret grødeskæring som virkemiddel afskærer sig fra få valuta for de øvrige indsatser i vandløbene og de afsatte 700 mio. til forbedring af vandløbenes fysiske tilstand i 2. planperiode vil ikke resultere i, at flere vandløb opfylder miljømålene.

Det er også spørgsmålet om ikke det er i strid med vandrammedirektivet således helt generelt at fravælge et virkemiddel, som er en forudsætning for målopfyldelse for et af direktivets helt centrale biologiske kvalitetselementer – nemlig vandplanterne.

Med den træfsikkerhed, regeringen og aftaleparterne skyder de bedste virkemidler ned med, tør vi jo næsten ikke længere forslå nye effektive virkemidler. Men jeg vover et øje.

Ligesom Natur og Landbrugskommissionen foreslår vi ekstensivering af sårbare arealer. Herunder er ekstensivering af vandløbsnære lavbundsarealer et centralt virkemiddel til at opfylde Danmarks natur- og miljømæssige forpligtigelser.

Lavbundsarealer er ofte dårlig landbrugsjord: De er ofte sværere og dyrere at dyrke på grund af høj vandstand om vinteren, der er langt oftere høstbesvær, de kræver mere sprøjtning på grund af mere ukrudt, og udbytterne er oftest lavere end på højbundsarealerne.

Dyrkningsværdien bliver samtidigt stadig ringere, da jorderne "sætter sig" på grund af nedbrydningen af det organiske stof. Hertil kommer problemer som følge af den stigende mængde nedbør. Når

arealerne så dyrkes alligevel, skyldes det ofte, at de skal bruges som udbringningsarealer for husdyrgødning.

Skal de ekstensiveres, vil det for enkelte landmænd betyde, at de kan miste en stor del af deres produktionsgrundlag, og derfor truer det deres eksistens som landmænd. Derfor er jordfordeling et helt centralt og nødvendigt virkemiddel, hvis de mange interesser knyttet til disse arealer skal tilgodeses.

Når vi skal se på tilstanden og udviklingen i vandmiljøet kommer vi ikke uden om også at forholde os til grundvandet, der i 1. generation vandplaner udelukkende læner sig op ad kommunernes indsatsplaner uden at tilføje nyt.

Men siden er det blevet værre: Der gøres i alle dybder flere og flere fund af sprøjtegift. I 2002 blev de fundet i 18 procent af prøverne - i 2012 var det steget til 30 procent.

Desuden har kun 37 af landets 98 kommuner taget fat på at udlægge boringsnære beskyttelsesområder. Det er ikke godt nok.

Vi er således alt i alt langt fra målet om et godt vandmiljø og status er, at indsatsniveauet er alt for svagt og indsatsen er endnu ikke i gang. Nej tvært imod har vi fjernet os endnu længere fra målet.

Vi efterlyser politisk mod til nu at basere indsatsen for vandmiljøet på viden og ikke blot holdninger. Og så er det nødvendigt med en ordentlig overvågning af effekten af indsatsen, så lad nu være med at barbære overvågningen yderligere ned, som det nyligt er varslet.

Tak for ordet

Ella Maria Bisschop-Larsen

Præsident, Danmarks Naturfredningsforening